şi restul persoanelor şi grupurilor într-un fel sau altul angajate în producţia agricolă. Nu atît munca non-servilă în sine, cît relaţia ei cu sfera proprietăţii — şi, implicit, a politicului — poate elucida cu adevărat probleme esenţiale, cum ar fi aceea a locului ţărănimii libere în instituirea şi progresul cetăţii antice, tocmai pornind de la interferenţele, dar şi de la parţiala non-coincidenţă între configuraţia raporturilor productive şi cea a structurilor fundamentale ale politicului în lumea antică.

Bucureşti, iunie 1983 *Zoe Petre*

KOSTAS BURASELIS, *Das hellenistische Makedonien und die Ägäis: Forschungen zur Politik des Kassandros und der drei ersten Antigoniden im Ägäischen Meer und in Westkleinasien.* München, Verlag C.H. Beck, 1982, XI+208 p. (Münchener Beiträge zur Papyrusforschung und antiken Rechtsgeschichte, Heft 73)

Macedonia, prin poziţia geografică, ocupa colţul de nord-vest al mării Egee, dar interesele şi relaţiile sale politice o legau mai degrabă de interior, ca putere continentală. Structura regatului macedonean, dominată de forme tradiţionale, dacă nu chiar arhaice, nu oferea o deschidere către mare şi spre o politică angrenată în interesele egeene. Dar Filip al II-lea şi marea aventură asiatică a lui Alexandru au transformat rapid Egeea într-un lac macedonean, plasată de aici înainte în centrul politicii internaţionale a diadohilor. K. B. îşi propune să examineze locul acestui spaţiu în politica regilor macedoneni, în veacul care urmează morţii lui Filip III Arrhidaios (315—231), şi anume între urcarea pe tron a lui Kassandros şi moartea lui Antigonos Gonatas.

Astfel, Kassandros a urmărit să ocupe în vestul Asiei Mici doar cîteva avanposturi macedonene, pentru a forma o primă linie defensivă împotriva unor eventuale atacuri ale celorlalţi diadohi dinspre Răsărit. În opinia autorului, Kassandros nu a avut intenţia de a obţine expansiunea macedoneană în această regiune, pentru care ar fi avut nevoie de o flotă puternică. El s-a menţinut numai în cadrul bunei tradiţii continentale macedonene. Situaţia se schimbă sub domnia lui Demetrios Poliorketes, care a considerat urcarea sa pe tron nu ca ţel final al carierei sale politice, ci ca o poziţie cîştigată în vederea reactualizării politicii antigonide din Egeea şi din interiorul Asiei. Asemenea aspiraţii au izvorît şi din schimbarea structurii dominaţiei sale asupra oraşelor greceşti: ca rege al Macedoniei el obţinuse — în ciuda trecutului său de « eliberator » al grecilor — un sever control şi limitare a libertăţii acestora, nemaiputînd conta pe loialitatea lor.

Antigonos Gonatas, după urcarea sa pe tron (276), a încercat să ia o poziţie rezonabilă, de compromis între trecutul antigonid şi interesele de atunci ale Macedoniei. Conservarea unei flote considerabile şi refacerea hegemoniei asupra peninsulei greceşti au fost însă considerate drept un pericol potenţial de către Ptolemei. Prin războiul chremonidic, ei au încercat să îngrădească creşterea puterii macedonene şi dominaţia lor în Egeea. Antigonos înţelegea însă că stăpînirea acestei mări era vitală pentru Macedonia. Cele două bătălii navale cîştigate de el (Kos, Andros) împotriva Ptolemeilor i-au asigurat dominaţia asupra Cicladelor. După moartea sa, executarea următorilor paşi pe drumul insulelor egeene către Răsărit avea să rămînă mult timp un deziderat.

Bucureşti, mai 1984 *Petre Alexandrescu*

EUGEN CIZEK, *Néron*. Paris, Librairie Arthème Fayard, 1982, 474 p.

Cunoscut specialist în domeniul istoriei politice şi culturale a principatului, profesorul E. Cizek a publicat recent în prestigioasa editură pariziană Arthème Fayard o biografie a lui Nero. Cu zece ani în urmă acelaşi autor publicase în editura E. J. Brill un amplu studiu intitulat *L'époque de Néron et ses controverses idéologiques*, redactat după toate canoanele monografiilor ştiinţifice, cu numeroase discuţii critice ale izvoarelor şi ale principalelor interpretări moderne. Spre deosebire de *L'époque de Néron*, biografia are un caracter de popularizare, astfel încît, fără să sacrifice spiritul ştiinţific, autorul renunţă la o serie de discuţii care ar fi fost oţioase, dat fiind că biografia se adresează publicului larg. Capitolele cărţii sînt următoarele: *Néron et son image, La pérsonnalité de Néron, L'inspiration politique et idéologique, Le néronisme, La cour et les micro-unités sociales, La politique intérieure et la société romaine, La politique extérieure, Religion, culture et styles, La chute de Néron, Conclusion,* urmate de două apendice (Repere cronologice, izvoare) şi de o bibliografie selectivă grupată tematic.